

श्री जैन धर्म प्रकाश

JAIN DHARMA PRAKASH

पुस्तक ६ कुं. पोस शुद्धि. १५ संवत्. १८४७. अंक. १० भा.

मालिनी

प्रशम रस निमग्नं, दृष्टियुग्मं प्रसन्नं;
वदन कमल मंकः कामिनीं संग शून्यः
कर युगमपि यत्ते, शस्त्र संबंध बन्धं
तदसि जगति देवो, वीतराग स्वमेव ॥१॥

प्रगटकर्ता

श्री जैन धर्म प्रसारक सभा
भावनगर.

अमदावादमां.

“अखिलो वर्नाकुलर श्रीन्दीग प्रेसभां”
शां. नथुलाई रतनचंद छापी प्रसिद्ध कर्तु.

शक १८१२.

सन १८५०

मूल्य वर्ष १ नो. ३१-०-० अभाडिथी पोस्टे ३०-३-० ग्राह

छुटक अंक अंकना ३०-२-०

અનુક્રમણિકા.

વિષય	પૃષ્ઠ
૧ પ્રશ્નોત્તર (લખનાર મુનારાજ શ્રીઆત્મારામજી)	૧૪૫
અચ્યંકારિભટ્ટા.	૧૫૧
આજ્ઞાએ ધર્મ.	૧૫૬
લોભ.	૧૫૯

ખાસ મૂચના.

જ્ઞાનનું બહુ માન જ્ઞાનાવરણી કર્મનો ક્ષય કરે છે અને જ્ઞાનની આસાતનાથી જ્ઞાનાવરણી કર્મ બંધાય છે માટે ચોપાનીઆને રખડતું ન મેલતાં ઊંચે આસને મુકવું અને આઘાત લક્ષ્યુર્વક વાંચી યથાશક્તિ ધર્મ કાર્યમાં પ્રવર્તવું.

ગ્રાહકોને ચેતવણી.

જે ગ્રાહકોનું લવાજમ નહીં આવેલું તેમની ઉપર પદ લખી પોરતું અર્થ કર્યો છે તો હવે બીન વિલંબે લવાજમ મોકલાવવું. લવાજમ મોકલનારા ગ્રાહકોને કોઈ તરિકે જે જુદા આ વર્ષમાં આપવાની છે તેને લાભ મોકલવાજમ મોકલનારાને મળી શકશે નહીં. અમારા પરદેશના એજન્ટોનાં નામ નીચે પ્રમાણે.

શ્રી વડોદરા—ઝવેરી, સુરપચંદ ઘેઝીવાસ, મુલતાનપર.

,, વૈધ મગનલાલ મુનીલાલ મુલતાનપર.

શ્રી માંડવી. કચ્છ—શા. જેવંત વીજપાર. ડે. આખા બજાર.

શ્રી ભુજ. કચ્છ—શા. દેવસીભાઈ હીમચંદ.

શ્રી વેરાવળ. શેઠ. ગણેશ વેલજી.

શ્રી પોરબંદર. શેઠ. દેવકરજી ઝવેરચંદ.

શ્રી બડતગર. માળવા—શા. નથુભાઈ નાગશી.

શ્રી જળગામ. ખાનદેશ—શા. રામચંદ જીવરાજ.

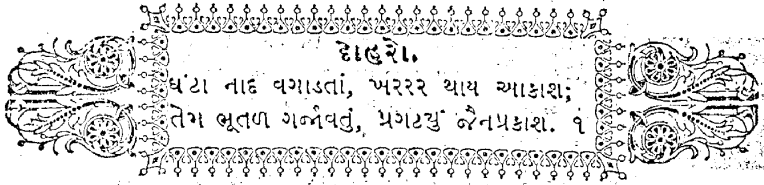
શ્રી સુરત—શા. હાલોભાઈ સુરપચંદ નાણાવર.

શ્રી મુંબઈ—શા. ત્રીભોવન ભાણજી શા. રતનજી વીરજીની

ફક્ત બહારકોઈ છીપીયાલી

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

JAIN DHARMA PRAKASH.

પ્રસ્તુતકર્તા કુ. શક ૧૮૧૨. પાંચ શુદ્ધિ ૧૫. સંવત ૧૯૪૭. અંક ૧૦જો.

પ્રશ્નોત્તર.

શનૈક ગુણ સંપન્ન શ્રીમન્મહારાજ શ્રી આત્મારામજી
(આનંદવિજયજી) એ વંગાઢાની એશીયાટીક
સોસૈટીના સેક્રેટરી ડાક્ટર હોર્નલના
પ્રશ્નોના આપેલા ઉત્તરો.

જૈનમત વૃક્ષના સંગ્રહમાં ડાક્ટર હોર્નલે પુછેલા પ્રશ્નોમાંથી દશ પ્રશ્નો ઉત્તર સાથે ગયા અંગ્રેજી દાખલ કર્યા છે. સાર પછીના પ્રશ્નો ઉત્તર સાથે આ નીચે દાખલ કર્યા છે.

૧૧ પ્રશ્ન—૪૪ વે. અંગ્રેજી તપગચ્છ હેતુ આચાર્યકા નામ “ જય-ચંદ્ર ” લિખાઈ પરંતુ તપગચ્છ પદાવેલી જો મેર પોસિદે હસમે “ જયચંદ્ર ” ઇતિ નામ લિખતા.

૧૪૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

ઉત્તર—તપગચ્છ હેતુ જગચ્ચંદ્ર સુરિ યહ સત્યહૈ. ઐર વૃક્ષમે' ને જગચ્ચંદ્ર લિખાહૈ સો લેખક હોખહે.

૧૨ પ્રશ્ન—આર આર્યવેદકે યે નામ કિનેદે. ૧ 'સંમાર દરાન' ૨ સ્વસ્થાપન-પરામર્શન ૩ 'લવાન ખેધ' ૪ ત્રિયા પ્રગાધ. યે નામ કેસે ખાતુન હુએ? કિમી પુસ્તકમે' કિમેદે? ઐર વહકિસકિસ વાત કે વિષયમે' પાણીત હે?

ઉત્તર—આરોં આર્ય વેદકે નામ આચાર દિનકર નામા અંથમે' લિખેહૈ. ઐર યે આરો વેદોમે' ક્યા 'ક્યાવિષય થા સો ખુલાસા મેરે દેખનેમે' નહીં આયાહૈ. પરંતુ આવશ્યક સૂત્રકિ 'નીર્યુક્તિમે' ઐસા લિખાહૈ કે આરો આર્ય વેદ વ્યવચ્છેદ હોગયેહૈ.

૧૩ પ્રશ્ન—૨૩ વે' અંકમે' લિખાહૈ કિ યૌધ મતકી ઉત્પત્તિકા હાલ ગાન સૂર્યોદય નાટક કે અંતર્ગતહૈ. સો નાટક હમકું મિત્ર શક્તાહૈ કિ નહીં? ને મિલ શકે તો કૃપા કરકે મેરે વાસ્તે લિખવા દીજયે.

ઉત્તર—ગાન સૂર્યોદય નાટક હમને આપકે વાસ્તે લિખવાનેકોં બેજાહૈ. સો આયેસેં આપકોં બેજ દેવેંગે. યહ નાટક દિગંજરાચાર્ય કૃતહૈ.

૧૪ પ્રશ્ન—ઉપકેશ ગચ્છકે પર વે' અંકમે' યહ લિખાહૈકિ "શ્રી ક-ક સુરિને હેમાચાર્ય કુમારપાળ કકલ્લ નેગ કિયાહીન સુધુગચ્છસેં બાહિરકા-ટા" ઈનકા અર્થ મે' નહીં સમજતાહું. કિયાહીન 'કોન' કલ્લ જાતાહૈ, ઐર હેમાચાર્ય ને બહુત પ્રમિદ્. વ્યગ્રજુકા કર્તા ઐર કુમારપાળ પ્રતિષોધક હુઆહૈ સોફેદે વા ફૂરેરા?

ઉત્તર—"કકસુરિ જિસને હેમાચાર્ય કુમારપાળકે કહનેસેં કિયાહીન સાધુઓંકાં ગચ્છસેં બાહિર કાટે" ઐસા લેખ પર વે' અંકમે' ચાહીયે. ઐર આપને ને લિખા સો લેખકકી ગલતી હોનેસેં ઐસા લિખા ગયાહૈ સો સુધારલેના. ઐર કિયાહીન ઉતકોં કહતેહૈ કિ ને જૈનમતકે સાધુઓંકી રીતીસેં વિપરિત હોવે. તથા હેમાચાર્યજી ને આપને લિખા 'સોહીહૈ.' દુસરા નહીં.

૧૫ પ્રશ્ન—ઉપકેશગચ્છ કે ૬૭વેં અંકમે' લિખાહૈ કિ શ્રી કકસુરિ "ગચ્છપ્રગાધ" નામ અંથકા કર્તાહૈ. સો અંથ હમકું મિત્ર શક્તાહૈ વા નહીં?

ઉત્તર—"ગચ્છપ્રગાધ" ઈસ નામક અંથ આજ તક હમારે દેખનેમે' નહીં આયા હૈ.

૧૬ પ્રશ્ન—જૈનમત વૃક્ષકે ૧૫ વે' અંકમે' ઐસા લિખાહૈ કિ "વીરા-

પ્રશ્નોત્તર.

૧૪૭

ત. ૬૧૬, દુર્લભીકા પુષ્પાચાર્ય તિસકે સાથ સાઢે નવ પૂર્વકા વ્યવચ્છેદ
“ઈતિ. ઈસકો મેં નહીં સમજતાહું. સો આચાર્ય કોનકા શિષ્ય હુવાહૈ? પુ-
નરપિ હુસરી જગદ્દેશ્વરે કિ આચાર્ય ગણિતકે સાથ દશવાં પૂર્વ વ્યવચ્છેદ
હોનવા: “તોડેર પુષ્પાચાર્ય કે સાથ સાઢે નવ પૂર્વ કેસે વ્યવચ્છેદ હો શકતાહું?

ઉત્તર—દુર્લભીકા પુષ્પ ઈસ નાગક આચાર્ય શ્રી આચર્યરક્ષિત સુરિકા
શિષ્ય થા. ઐર આચર્યરક્ષિત સ્વામી કે પીછે સાઢે નવ પૂર્વ રહેયે. દશમા
પૂર્વ સંપૂર્ણ નહીં રહેનેસે એસા કહેનેમે આતાહૈ, કિ શ્રી આચર્યરક્ષિત સ્વા-
મી કે સાથ દશમા પૂર્વવ્યવચ્છેદ હોગયા. તૈસેહી ‘શ્રી દુર્લભીકા પૂષ્પ’ નામા
આચાર્યકે સાથ સાઢે નવ પૂર્વ વ્યવચ્છેદ હોગયે અર્થાત્ ઉનકે પિછે
સાઢે નવ પૂર્વ નહીં રહે કિંતુ ઉનસેં ન્યૂન રહે. એસા અર્થ હમકોં મા-
નુમ હોતાહૈ.

૧૭ પ્રશ્ન—દિગંજરોંકે વિષયે એસેં લિખાહૈ “કિ તોતાપંથી વા ગુ-
માનપંથી મંદિરમેં પ્રતિમા કે ઠિકાણે પુસ્તક પુઝનેવાલે હૈ” ઈસકા કયા
તાતર્યહૈ? પુનરપી લિખાહૈકિ દિગંજરોંકે “ચાર સંધ હુએ” પરંતુ ઈનકે
નામ ઠીક માનુમ નહીં હોતેહૈ વે નામ કોનસેં હૈ? પુનરપી લિખાહૈ કિ
“ઉનકે વીસ પંથી હુએ” પરંતુ કેવળ ચાર પંથિઓકે નામ લિખાહૈ
સો સેપકે નામ કોનસેં હૈ? ઐર તેરાપંથિઓ કેવિષયમેં લિખાહૈકિ “ઉનહોંને
ખડુતહી કપોળ રચના ખડી કરીહૈ.” ઈસ કહેનેકા કયા અર્થ હૈ?

ઉત્તર—થોડેસેં વર્ષ પહિલેં દિગંજર મતમેંસેં એક નવીન શાખા
નીકળીહૈ વે મંદિરમેં પ્રતિમાકી જગા પુસ્તક રખતેહૈ ઐર પુસ્તકકીહી
પૂજા કરતેહૈ. પ્રતિમાકી નહીં બનકોં લોકતોતા પંથી વા ગુમાન પંથી કહતેહૈ.

દિગંજર મતકે ચાર સંધ હુએહૈ તિનકે નામ—મૂળસંધ ૧ કાષ્ઠા-
સંધ ૨ માયુરસંધ ૩ ગોખ્યસંધ ૪. ઈન ચારો સંધોકે નામ રાજશેખર
સુરિ કૃત પદ્મ દર્શન સમુચ્ચય ગ્રંથમેં હૈ.

ઈન ચારો સંધોકે પિછે મૂળ સંધમેંસેં દિગંજરી શ્રાવક લોકોને
એક નવીન પંથ નીકાલા હૈ. ઈસ મતકા નામ તેરાપંથી કહેતે હૈ ઐર
પૂર્વોક્ત ચારોહી સંધ ‘માનનેવાલેકોં’ વીશ પંથી કહેતેહૈ તથા પૂર્વોક્ત
તોતાપંથી વા ગુમાન પંથી યહ તેરા પંથીમેં ગીને જાતે હૈ.

અહસ્થી તેરા પંથીઓ દિગંજર મતમેંસેં નવીન પંથ કાઢ કર જ-
હોતસી વાતો મન કલ્પિત ઐર શાસ્ત્રોસેં વિરદ્ધ કરને લગ ગયે હૈ.

૧૪૮

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

૧૮ પ્રશ્ન—વલ્લભીકે ભંગકે વિષયમેં એસા લિખા હૈ કિ શ્રી ગંધર્વવાદી વૈતાળ શાંતિસૂરિને સંઘકી રક્ષા કિર્ઈ” ઈસકોં મેં અચ્છી તરેહ નહીં. સમજતા હું.

ઉત્તર—જળ વલ્લભીનગરીકા ભંગ હુઆથા તળ ઊસ નગરીમેં “ગંધર્વવાદી વૈતાળ શાંતિસૂરિ” ઈસ નામકા આચાર્ય થે. ઉસ આચાર્યજીને અપને જ્ઞાનકે યગમેં દેખકર નગરીકે ભંગ હોનેસેં પહિલેહી અપને ઉપાસકોંકોં કહ દીયા કે “ઈસ નગરીમેં જિતની જૈન પ્રતિમા હૈ સો સર્વહી ઔર કિસી નગરમેં બેજ દો ઔર તુંગભી ઈસ નગરમેંસેં ચલે નજો” એસા કહ કર આપની બ્હાંસેં ચલે ગયે થે. ઈસ આચાર્યકા નામ અસલ તો “શાંતિસૂરિ” થા પરંતુ કિસી ફારણકે લિખે “ગંધર્વવાદી વૈતાળ” એસા ગિરદ (હાદા) દેનેમેં આયા થા.

૧૯ પ્રશ્ન—ઉદય ઔર યુગ પ્રધાન કિસકા કહતે હૈ ?

ઉત્તર—પંચમ કાળકે ૨૩ હિસ્સે કહે હૈ. ઉસ હિસ્સે કે આદમેં જિસ સમયમેં જૈન ધર્મકી અધિક વૃદ્ધિ હોતી હૈ તિસ સમયકોં ઉદય કહેતે હૈ ઔર ઉસ કાળમેં જો સર્વસેં અધિક જ્ઞાનવંત તથા શુણવંત આચાર્ય હોવે તથા ઔરબી શાસ્ત્રોમેં કથન કરે હુએ શુણોંકા ધરનેવાલા હોવે ઉસકોં યુગ પ્રધાન કહતે હૈ.

૨૦ પ્રશ્ન—જૈનમત વક્ષમેં એસા લિખાહૈકિ “વિક્રમાત્ રચયને ઋષભ પ્રેસાદમેં શ્રી ચંદ્રપ્રતિષ્ઠા કૃત ચંદ્રાવતીશે મંત્રી દિક્ષા દેનેવાલા શ્રી સર્વ દેવસૂરિ. વિક્રમાત્ ૧૦૦૮ પૌષધશાળા રિથતિ” ઈસકે અન્ય ઔર અર્થ મેં નહીં સમજતાહું. પ્રાચ: અગ્રીમ વિક્રમાત્ શબ્દકી પાસ અંક જૂલ ગયે લગતેહૈ.

ઉત્તર—વિક્રમાત્ ૧૦૧૦ એક હજાર ‘દશમેં રાગ શયન્યપૂરે’ અર્થાત્ રાગશયન્ય નગરીમેં શ્રી ઋષભદેવ કે મંદિરમેં અઠમેં શ્રી ચંદ્રપ્રભુકી પ્રતિમાકી પ્રતિષ્ઠા કરાનેવાલે ઔર ચંદ્રાવતી નગરીકે રાજકા મંત્રી કોણ નામ ઊસકોં દિક્ષા દેનેવાલે તથા વિક્રમાત્ ૧૦૦૮ મેં જો બહાર ઊતરના છોડકર ગામમેં ઊતરે સોહી ‘સર્વ દેવસૂરિ’ હૈ.

૨૧ પ્રશ્ન—વાદી વૈતાળકે વિષયમેં યહ લિખા હૈ “ચિરાપદ ગચ્છે સ્વર્ગ” સો વાદી વૈતાળ કોનસેં હૈ ઔર ચિરાપદ ગચ્છ કિસકોં કહતે હૈ? ઈસગચ્છકા આરંભ કહાંસેં ઔર કિસસેં હુઆ ઔર ઈસ ગચ્છકી શરૂ પરંપરા કોનસી હૈ?

प्रश्नोत्तर.

१४९

उत्तर—“वादी वैताण शांतिसूरि”ऐसा नागके आचार्य हुआ है। परंतु गंधर्ववादी वैताण शांतिसूरिसे यह अलग है, ईनोका खरित श्री प्रभाषिक पुरुष खरित नामा ग्रंथमें है और येरापद्रिय गच्छ नाम पडनेका कारण हमको यह भालूम होता है कि भारवाड देशमें यराद नामा गाग है, उस गागमें ईन आचार्यके पूर्व पुरुषोका जन्मा बहुत हुआ था। ई. स. वास्ते ईन आचार्यके गच्छका नामभी येरापद्रियगच्छ प्रसिद्ध हुआ है। और इसगच्छकी शरणात् किस संवत्सें हुई है और ईन आचार्यसें हुई है सो हमको भालूम नहीं है परंतु ईतना तो वांछनेमें आया है कि यह येरापद्रियगच्छ चंद्रकुणमेंसें निकला है।

२२ प्रश्न—श्री जिनवज्जम सूरि के विषयमें ऐसे लिखा है कि विडविशुद्धि १ भवारिवारण २ वीरचरित्र ३ पडंशी प्रकरण ४ संघ पंडिक ५ प्रमुखग्रंथकर्त्ता ” ये नाममें नहीं समजता हूं।

उत्तर—जिनवज्जम सूरिके “पिंडविशुद्धिनामकग्रंथ, भवारिवारणस्तोत्र, वीरजिनचरित, पडंशीनामक ग्रंथ और संघपट्टकनामा ग्रंथरचेहैं जिनमें पिंडविशुद्धि नामक ग्रंथ, वीरजिन खरित और पडंशीनामक ग्रंथ ये तीनोंही ग्रंथ प्राकृत भाषामें रचे हैं और भवारिवारण स्तोत्र समसंस्कृत प्राकृत में तथा संघपट्टकनामा ग्रंथ केवल संस्कृतमें रचा है।

२३ प्रश्न—चंद्र प्रभके विषये ऐसे लिखा है कि पुनिगिया मत नीकाला अर्थात् पक्षी पुरुष भासीके दीन करणी औरयुग प्रधानादिके प्रमाण करेदी औरकी संवत्सरी छोट दीर्घ और पंचमीकी संवत्सरी मानने लगे इसका अर्थ हीक नहीं समजता हूं, कछ पुक्षासा करके अर्थ लिजिये।

उत्तर—जैनमत वृक्षकी मध्य शाखामें जो मुनियंद्रसूरि लिखे हैं तिनके गेउे गुरु आताचंद्रप्रभसूरि हैं।

युग प्रधानाके विषये दूसरे उद्घटके ७ वे युगप्रधान श्री कालकाचार्य-जने किसी कारणके वास्ते पंचमीकी संवत्सरीके स्थानमें औरकी संवत्सरी करी।^१ उस वज्जतमें जितने जैनमतके आचार्य विद्यमान थे जिन सर्वोंने ही यह कालकाचार्यकी रीति मान्य करी, सो आज परित वेही रीति रखी आर्य हैं। और आज काज्जनी जेनी रीति रखती है, परंतु जियमें

१ औरकी संवत्सरी करने में गहत कारण है।

૧૫૦

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ

કિતનેક વર્ષ પહિલે ઉપર લિખે દુએ ચંદ્રપ્રભસુરિને દિર વોહી ચૌપટી સં-
વત્સરી છોડ કર પંચંગીકી સંવત્સરી કરી તથા જો જૈનમતમે સનાતનરી-
તી ચતુર્દશી કે રોજ પાક્ષિક પ્રતિક્રમણ કરનેકો હૈ સો છોડકર પૌર્ણમાસી
ઔર અમાવાસ્યા કે રોજ કરને લગે તથા ઔરબી કિતનેક વાતે શાસ્ત્રોસે
વિરદ્ધ કરને લગે. ઉસ દિનસે પૂર્ણિમા મત કહાને લગે.

૨૪ પ્રશ્ન—લુપકકે વિષયમે લિખા હૈ કિં લુપક લિખારીને જિન
પ્રતિમા ઔર આગમ પંચાંગીકા બિથાપક મત નીકાકા પ્રાય વેષભૂણેને
ધારણ કરા. ઈસકા અર્થ મેં નહીં સમજતા હૂં. સો જરા વિસ્તાર ક-
રકે લિખો.

ઉત્તર—અહમદાવાદ શહરમે સંવત ૧૫૦૮ મેં એક લુપકનાગા
શ્રાવક બનીયા થા, લિખારીકા (પુસ્તક લિખનેકા) કાગ કરતા થા. ઊસને
જૈનમતમે જો પેંતાલીશ મુખ્ય શાસ્ત્ર કહેતે હૈ જિનમેસે ૩૧ ઈકતીસ સ-
ન્ધે માનકર અંગીકાર કરે ઔર શેષ છોડ દીએ તથા પંચાંગી અર્થાત
મૂળ, નિયુક્તિ, બાબ, સૂર્ણી, ઔર ટીકા. યે પાંચોહી અંગ માનને છોડ
દીએ ઔર એકહી મૂળ માનને લગ ગયા ઈસ વાસ્તે ઊસકો પંચાંગી બિ-
થાપક કહેતે હૈ. ઉસ લુપકનાગા બનીયેકે ઉપદેશસે એક ભૂણા નામે
બનીયેને બિનાહી ગુર જૈનમતકે સાધુકા વેષ ધારણ કરા. ઔર ઊસસે પંચ
ચલા જિનકો લુપકમત કહેતે હૈ.

૨૫ પ્રશ્ન—કથાકોષ નામક અંધ શાસ્ત્રોમે ગિના જતા હૈ વા ન-
હીં? જૈન મતવાસે ઉસ અંધકા શાસ્ત્ર જનકે આદર કરતા હૈ અથવા ક-
હાનીકી પોથી કરકે માનતે હૈ? જો કથાકોષ અંધ ઈસ સમય વિગમાન
હૈ સો અસલ અંધ હૈ વા કોઇ અંધકા સંક્ષેપ હૈ? કોઇ કહેતે હૈ કે આ-
ગે બડા કથાકોષ અંધ થા જિનકા યહ સંક્ષેપ હૈ સો સમ્યક હૈ વા નહીં?

ઉત્તર—કથાકોષ ઇસ નામક અંધ બહોત હૈ. જિનમે ઇકંત કહાણી-
યાં હી કથન કરી હૈ. ઉસમેસે જો પૂરાણે જૈન શાસ્ત્રોકે અનુસાર હૈ વો
સલ્ય હૈ.

મહ જૈનમત વૃક્ષ લિખા ગયા થા ઊસ સમયમે મેરી આંખમે મો-
તીયાકા દરદ થા સો કદવાયા થા જિસ કરકે મેં ઉસ જૈનમત વૃક્ષકા લ-
ખાણુ ટેખ નહીં શકા જિનસે જૈસા લેખકને લિખ દિયા વૈસાહી આપ કે

અચ્ચંકારીભટ્ટા.

૧૫૧

પાસ ભેગા ગયા થાં આજ હમ યકીન રખતે હૈ કિ ઇસ જિતરોમેં લિખે મુ-
નિજ આપ શુદ્ધ કર લોગે. ઈત્યલમ્

અચ્ચંકારિભટ્ટા.

પૂર્વે થઈ ગયેલા મુનિપતિ નામે સાધુનું ચરિત્ર સુપ્રસિદ્ધ છે, પરંતુ જનકાચ રક્ષણને વિષે તત્પર અને ગીતારથ એવા તે મુનિ એકલવિહાર પ્રતિભા અંગીકાર કરી અન્યદા શીતકાળે બિજ્જયિની નગરીના જિવાનને વિષે કામોત્સર્ગે રહ્યા. તે જોઈ સમીપે જનારા બાદક પરિણામી ગોપાળાએ શીતથી રક્ષણ થવા માટે પ્રવંર વસ્ત્રે આચ્છાદિત કર્યા. એવામાં પાસેના નાના ગામમાં રહેનાર કોઈ બ્રાહ્મણનું મૃત્યુ થયેલ તેને ભાં લાવી અગ્નિ દાહ કર્યો. રાત્રે તે ચિતામાંથી ઉડેલા અંગારાવડે મુનિના શરીરે આચ્છાદિત કરેલું વસ્ત્ર સળગ્યું. તેને લીધે મુનિના શરીરની ચામડી દગ્ધ થઈ પ-રંતુ ઉપસર્ગ સકત કરવાને વિષે ધીર એવા તે મુનિ પોતાના ધ્યાનથી ચ-ચિત થયા નહિ. પ્રભાતે ગોવાલીયાએ સાધુને ઉપસર્ગ થયેલો જાણી કરંણા આણી શહેરમાં કુંચક નામે શ્રેષ્ઠ ધર્મનો રાગી વસે છે તેને સર્વ વૃત્તાંત નિવેદન કર્યો. તરતજ કુંચક આવક ભક્તિપૂર્વક તે સાધુને પોતાને ઘરે લાવ્યો. ગામમાં રહેલા બીજા મુનિઓને સમાચાર કહેવરાવ્યા. સર્વ સાધુ એકત્ર થઈ કુંચક શેકેને કહેવા લાગ્યા કે તમે કહો તે પ્રમાણે અમે કરીએ.

કુંચક શેડે કહ્યું ‘આ ગામને વિષે અચ્ચંકારીભટ્ટા નામે શ્રાવિકા વ-સે છે તેને ઘરે જઈને જિતમ જાતનું લક્ષપાક તેજ છે તે વહોરી લાવો.’ તરતજ યુગળ સાધુ અચ્ચંકારીભટ્ટાને ઘરે ગયા. ભાં જઈ મુનિને થયેલા ઉપસર્ગ સંબંધી વૃત્તાંત જણાવી લક્ષપાક તેજની યાચના કરી. તે સમયે સૌધર્મ દેવલોકની મુખ્યમા સમાને વિષે ખેડેલા સૌધર્મદ્રે પ્રશંસા કરીકે ‘અચ્ચંકારિભટ્ટા સમાન ક્ષમાવંત કોઈ નથી તેને ક્રોધ ઉપજાવવાને દેવતા પણ સમર્થ નથી.’ ‘તે વારે’ દિદિના એ વચન ઉપર અશ્રદ્ધા ધારણ કરનારો કોઈ દેવ તેને ચ-લાવવાને ઉપસર્ગ કરવા આવ્યો.

મુનિએ યાચના કરી કે તરતજ અચ્ચંકારિભટ્ટાએ દાસીને તેજ આ-પવાનો હુકમ કર્યો. એમ મુનિને દેવાને લાવનારી દાસીના હાથમાંથી તે

૧૫૨

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

દેવતાએ ત્રણ કુંપા પાડીને તેલ ઢોળાવ્યું. તે વારે હેશ પણ ક્રોધને ધારણ ન કરનારી ભટ્ટા પોતે બીડી અને ચોથો કુંપો લાવી મુનિને તેલ આપતી હવી. તે સમ્યક્તવંત છે તે ગુણને લીધે તેના હાથમાંથી દેવતાએ તે કુંપો પડાવ્યો નહિ.

મુનિએ લક્ષપાક તેલ જઈ ભટ્ટા પ્રત્યે કહ્યું 'ભાગ્યશાલી! અમારે કાળે તેલ લાવતાં દાસીના હાથથી ત્રણ કુંપા ભાગ્યા ને તમારે તુકશાન થયું પંરંતુ તમારે ક્રોધ ન કરવો. એ દાસીને કંઈ ઉપાસંભ ન દેવો' તે વારે અચ્ચંકારિભટ્ટાએ કહ્યું 'હું મુનિ ક્રોધના ફળ મેં આજ ભવને વિષે સંપૂર્ણ રીતે અનુભવ્યા છે તેથી ક્રોધની ઉપર પણ મને ક્રોધ થાય તેવું નથી.'

મુનિએ કહ્યું 'આજ ભવને વિષે તમે કવી રીતે ક્રોધના ફળ ભોગવ્યા?'

ભટ્ટાએ કહ્યું 'મારે વૃત્તાંત સાંભળો.—

આ નગરને વિશે શ્રેષ્ઠિઓને વિષે મુખ્ય પદવીને ધારણ કરનાર ધન-શ્રેષ્ઠિ નામે વણિક છે. તેની સર્વ ગુણ સંપન્ન કમળથી નામે સ્ત્રી છે. તે ને અનુક્રમે આઠ પુત્ર પાયા. તે પાંદો એક પાંચમો જન્મ મળેલ ભટ્ટાએ 'પુ' નામ પાડ્યું. વરમાં એકજ ગાળા દેવાયા સર્વ બધું જન્મને તે અત્યંત પ્રીય હતી. સગા સંબંધી અને કુટુંબી જનો પણ તેની ઉપર પૂર્ણ પ્રીતિ દેખાડવા લાગ્યા. માતાપિતાને પણ વિશેષે વલ્લભ હોવાથી તેઓ સર્વ સમક્ષ કહેવા લાગ્યા જે અમારી આ પુત્રીને કોઈએ તુંકારો ન કરવો. અં ને તે કારણ માટે તેને 'અચ્ચંકારિભટ્ટા' એ નામથી સૌએ બોલાવવી. ત્યારથી નગરને વિષે પણ તેજ નામ પ્રસિદ્ધ થયું.

"માતા પિતાના અદ્યટિત પ્રેમે પુત્રીમાં પ્રાપ્ત થતા મુગુણને અટકાવ્યા. જેમ ધણા તવંગર કુટુંબોમાં હાલ સમયે બને છે તેમ પુત્રી મોઢે ચઢાવેલી થઈ. તેના છતાં દોષ કહેવાને પણ કોઈ સમર્થ નહોતું. સૌ કોઈ ગ્રહસ્થ માણસોની ઘુશાસી કરવા તત્પર હોય છે. તેઓના ખરા દોષ મોઢે કહી કોણ અળખામણું થાય એમ ધારી સૌ હાજીદા કરે. આથી પુત્રી વધારે ઉચ્છ્રંબલ થઈ."

અનુક્રમે હું યૌવનાવસ્થાને પ્રાપ્ત થઈ. સારે ધણા મનુષ્યો મારી સાથે લગ્ન કરવાની ઇચ્છાથી મારા પિતા પાસે યાચના કરવા લાગ્યા. જે કોઈ માણસ મારી પુત્રીનું વચન ખંડન નહીં કરે અને સર્વદા તેને આધીન રહેવાનું કચ્છ કરશે તેને મારી પુત્રી પરણાવીશ ખીન્મને હું એ ગાળકી

અચ્ચંદારીભટ્ટા.

૧૫૩

નહીં આપું. એમ સર્વને મારા પિતા ઉત્તર આપવા લાગ્યા. એક દિવસ નગરના સુયુક્તિનામે મંત્રીએ મને જોઈ. વ્યામોહ પ.મી મારા પિતા પાસે તેણે યાચના કરી તે વખતે પિતાજીએ ઉપર પ્રમાણે તેને પણ કહ્યું. તેણે તે વાત અંગીકાર કરી. એટલે મારા પિતાએ તે સુયુક્તિ પ્રધાન સાથે માંડ પાણી ગ્રહણ કરાવ્યું.

પછી મારા ભત્તારની સાથે હું સુખ ભોગવતી રહેવા લાગી. મારો ભત્તાર પણ મારા વચનનું ઉલ્લંઘન કરતો નહતો. હું જે પ્રમાણે આજ્ઞા કરતી તે પ્રમાણે તે વર્તતો. એમ માતાપિતા ભત્તાર, અને કુટુંબી જતો થી પુખ્તતી હું મનુષ્યને વિષે દેવ સંબંધી સુખનો અનુભવ કરતી. મારો ભત્તાર નિરંતર સંધ્યા સમયે નૃપતિની આજ્ઞા માંગી ધરે આવે. ગમે તેવું કાર્ય હોય તો તે પડતું મુકી મારી આજ્ઞા ભંગ ન થાય તેટલા માટે સંધ્યા સમયે આજ્ઞા વગર રહે નહિ. એક દિવસ રાત્રીએ તેમને પુછ્યું 'મંત્રીશ્રી! કાલમાં તમે શિષ્યપણે સર્વ કાર્ય કરી સંવસા ધરે કેમ જાઓ છો?' તેમણે કહ્યું 'સ્વામીન્! મારી સ્ત્રીની આજ્ઞાથી વેહેલો નહોતું. પ્રધાનને એવો ઉત્તર સાંભળી રાત્રીએ તે દિવસે ઘણા વખત સુધી આંખેસારી રાખ્યા. અને અર્ધ રાત્રી સમય થયો ત્યારે રજા આપી. હું ધરના દાર.દઈને જંગમતાવસ્થામાં રાખ્યા ઉપર બેસી હતી તેવામાં મારા ભત્તારે આવી કહ્યું 'ચંદ્રવદને દાર ઉઘાડો' મેં ઉત્તર નહોતો આપ્યો. પુત્ર: તેણે કહ્યું 'કૃશોદરિ! અત્યંત ઉત્કંઠા પૂર્વક હું તમારું વચન ખંડન કરતો નથી. શા માટે તમે વાસ ધરતું દાર વાસીને બેઠાછો. હું તમારો ક્રિકર બહાર ઉભો છું માટે દાર ઉઘાડો.' એમ ઘણા પ્રાર્થના વચન મારી પ્રત્યે કલા. પરંતુ અજ્ઞાનવંત એવા મેં ક્રોધના વશથી તે ઉપર કાંઈ ધ્યાન આપ્યું નહીં. હું ભત્તાર પ્રત્યેનો મારો ધર્મ તદન ભુલી ગઈ. અજ્ઞાનરૂપી અધકારમાં હું છવાઈ ગઈ. ક્રોધરૂપી સર્પે મને ઘેર લીધી. અને સામે પ્રત્યુત્તર ન આપતાં હું તદન મુગી બેસી રહી અને દાર ઉઘાડ્યું નહીં.

તે સમયે મારો ભત્તાર સ્વયમેવ બોલવા લાગ્યો 'અહો મુખ્ય અજ્ઞાન તો હુંજ છું જે આ સ્ત્રીને આવી ક્રોધી જાણતાં છતાં પણ મોહનાવશથી મેં પાણિયગ્રહણ કર્યું. ખરેખર મોહજ ગાણસને ભુલાવામાં નાંખી ગમે તેવા અકાર્ય કરાવે છે.' તેના આવા વચન સાંભળી તત્કાળ દાર ઉઘાડી ક્રોધ યુક્ત બહાર નીકળી ચાલવા માંડી પરંતુ મારા પતિએ મને

૬૫૪

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

એલાવી નહીં. એમ ક્રોધમરી હું મારા પિતાના ઘર તરફ જઈશું તેવા માં રહેતે મને એવે પકડી. તેણે સર્વ આમરણુ લઈ મને નગર બહાર પોતાના પશ્ચિપતિને સ્ત્રી તરીકે રાખવા સાંપી.

તે પશ્ચિપતિએ મને સ્ત્રી તરીકે ગ્રહણ કર્યોતો તેનો વિચાર જાણ્યો. પરંતુ તેની તે વાત મેં આગીકાર કરી નહીં. ત્યારે તેણે મને બધું મારી અને બલાત્કાર કરવા તૈયાર થયો. તોપણ હું જરાપણ છડી નહીં. મેં લેશમાન શિયળની મિત્રિ થવાનો વિચાર ન કર્યો. ત્યારે તેણે મને આંધી મુકી. એમ મનુષી રીતે કથ્યતા પ્રમાડી બલાત્કાર કરતો. જોઈ તેની માતાએ તેને કહ્યું : વતસા સતી સાથે બલાત્કાર ન કરવો. સતીઓ નિર્મળ શીશળના પ્રભાવથી હુણ્ મનુષ્યોનો દ્રષ્ટિ માત્રથી નાશ કરે છે. એ કાઈ સતી જણાય છે માટે તે તારી ઉપર ક્રોધસંયુક્ત થાય એવું આચરણ તારે ન કરવું. તે સમયે તું એક બગલીનો દ્રષ્ટાંત સાંભળ.

એક અટવીમાં કાઈ પરિત્રાજક રહેતો હતો તેને અહાન કટના પ્રયોગથી તેણે લેશ્યા સિદ્ધ થઈ. હવે જે વૃક્ષની નીચે બેસી એ તપશ્ચર્યા કરે છે તે વૃક્ષ ઉપર બગલીનો માળો છે એક દિવસ તેની ઉપર બગલીએ વિષાં કરી, તેથી તે તાપસે તેની ઉપર અત્યંત ક્રોધાવમાન થઈ તેણે લેશ્યા મુકી જેથી બગલી તથા બગલો બળીને બસ્મ થઈ ગયા. વળી મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે જે ક્રોધ મારી અવસ્થા કરશે તેને આ પ્રમાણે બાળી મુકીશ. પછી તે તાપસ તિસાર્યે નગરમાં ગયો. ત્યાં એક શ્રાવિકાને ઘરે સ્ત્રી દ્વાર કરવા ગયો. તે સ્ત્રી પોતાના બર્તાર માટે બેઠાનાદિ સાનયો તૈયાર કરતી હતી તેથી તિસારે આપના તાર જાતી ઘણીવારે બ્યારે ભિક્ષા આપવા આવી ત્યારે તાપસે ક્રોધાવમાન થઈ તે શ્રાવિકા ઉપર તેણે લેશ્યા મુકી પરંતુ તે સ્ત્રીને કાંઈપણ ઉપદ્રવ ન થયો; કારણ કે તે સ્ત્રી શિયળ ગુણે કરી સંયુક્ત હતી તેથી તેના તે જિત્તમ ગુણથી તેની રક્ષા થઈ. પછી સ્ત્રીએ તે તાપસ પ્રત્યે કહ્યું : હે ત્રિલોકી હું કાંઈ અટવીમાં રહેનારી બગલી નહિં જેથી તારા ધાર્યું થાય, તાપસે પુછ્યું : એ વૃતાંત તમે કેમ જાણ્યો. સ્ત્રીએ કહ્યું : એ સમયેથી વાણરશી નગરીનો રહેનાર કુંભાર તને સમજાવશે. તાપસ એમ સાંભળી આશ્ચર્ય પામી તરતજ વાણરશી નગરી તરફ ગયો. ત્યાં જઈ તે કુંભારને મળી સર્વ વૃતાંત નિવેદન કર્યો. તે સાંભળી કુંભારે કહ્યું : હે તાપસ ! નિર્મળ શીશળગુણે કરીને એ બાઈને અવ-

અન્યકારીભટ્ટા.

૧૫૫

વિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે. તે જાને કરીને સર્વ વૃત્તાંત બાજે છે અને પણ તેજ ગુણે કરીને જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે અને તેથીજ મેં સર્વ વૃત્તાંત બંધ્યો.

એ દ્રશ્ય સંભળાવી માતાએ પુત્રને કહ્યું 'વત્સ! જગત્તરે વિષે શિષ્ય ગુણ એ પ્રધાન ગુણ છે. મારે શિષ્યજનંત મનુષ્યને ક્રોધ ઉપમાવવો નહીં. માતાના એ વચનને મારે યાદ રાખવો. અને મને લાંથી કાઢી મુકવાનો વિચાર કરી રહેને જતાં એક સાર્થવાહને વેચાતી આપી. સાર્થવાહે પણ મારે મુદર રૂપ ન્દ્ર સ્ત્રી તરીકે રાખવા વેચાતી લીધેલી તેની તે ધારણા મુજબ તેણે મને બહુ પ્રકારે વીનવી પરંતુ કોઈ પણ પ્રકારે મેં શિષ્ય ખંડન કરવાનું અંગીકાર કર્યું નહીં. તેથી તે સાર્થવાહે મને બખ્ખર દેશમાં રંગારાને લાં વેચી.

મને ખરીદ કરનાર હમેશાં મારે પોપણ કરી શરીરમાંથી રૂધિર કાઢી રંગવાના કામમાં લેવા લાગ્યો. એમ નિરંતર રૂધિર કાઢવાથી મને અત્યંત પીડા ઉત્પન્ન થવા લાગી અને મારે શરીર પીતલથી થઈ ગયું. એમ થયો વખત હુખ સહન કર્યું તેવામાં દૈવયોગે મારો એક ભાઈ તે સ્થાનકે આવ્યો. તેણે મને બોલ્યું, પ્રથમતો ઝોળખી નહીં શંકા આણી આસપાસના મનુષ્યોને પૂછ્યું પરંતુ સંતોષકારક ઉત્તર મળ્યો નહીં. ત્યારે મને આવીને પુછ્યું 'તમે કોણ છો? ત્યારે 'ઉજ્જયિતી નગરીના એક ધનવંત સાહુકારની હું દીકરી છું. વિગેરે હકીકત જણાવી એટલે તેણે મને ઝોળખી મારા માથેકને દ્રવ્ય આપી મને છોડાવી અત્રે લાવ્યો. અહીં વિવિધ પ્રકારના આપધે કરીતે મારે શરીર સ્વસ્થ થયું હવે હું રોપમુક્ત થઈ અત્રે મારા ભત્તારની સાથે સુખ સમાધીમાં રહું છું.

એમ ભટ્ટાએ પોતાનો વૃત્તાંત જણાવી મુનિ પ્રત્યે કહ્યું 'હે મુનિ! એમ આ ભવમાંજ મેં ક્રોધના ફળ સંપૂર્ણ રીતે અનુભવ્યાં છે તેથી હવે મને કોઈપણ પ્રકારે કેંધ વિડળતા કરી શકે તેવું નથી' પ્રસંગે દેવતાએ પણ આ વૃત્તાંત સાંભળ્યો. સાંભળી ઈંદ્ર વચન ઉપર શ્રદ્ધા થઈ. તત્કાળ પ્રગટ થઈ અન્યકારીભટ્ટા પ્રત્યે કહ્યું 'મહાતુભાવ ઈંદ્રે કરેલી તમારી પ્રશંસાને નહીં સહન કરતાં તમારી પરિક્ષા કરવાને હું આવ્યો હતો. નિશ્ચયે તમારા શરીરમાં ક્રોધનો અંશ માત્ર નથી ને ઈંદ્રે કરેલી પ્રશંસા સહ છે' એમ કહી ખંડિત કરેલા કુંપા સાળ કરી દેવ સ્વસ્થાતકે ગયો અને મુનિ તેજ વહારી કુંચક શેઠને ધરે ગયા.

૧૫૬

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

ક્રોધથી કેવા માદા ફળ મળે છે, અને શીયલથી કેવા સારા ફળ મળે છે તે બાબતનો આ ચરિત્ર સંપૂર્ણ આદર્શ છે. ધણા આચાર્ય સ્ત્રીપુરુષો સહજની બાબતમાં ક્રોધ કરી ધણા મનુષ્યોને માઠું લગાડે છે તેઓએ આ ચરિત્રથી સમજણુ લઈ ક્રોધનો ત્યાગ કરવો અને શીયલવંત થવા ઉત્સુક થવું.

આજ્ઞા ધર્મ.

શ્રી જૈન સિદ્ધાંતોને વિષે મુખ્યત્વે કરીને ‘આજ્ઞાએ ધર્મ’ કહેણો છે. દરેક ધર્મક્રિયાઓને માટે જે જે પ્રકારે સિદ્ધાંતોમાં વર્ણન આપેલું છે તે પ્રમાણે વર્તવું તેનું નામ આજ્ઞા છે. સ્વમતિ કલ્પના મુજબ અથવા જો કાંત કોઈ અમુક વાક્ય ઉપર આધાર રાખીને વર્તવું તે આજ્ઞાથી વિમુખ્તપણું છે. જૈન માર્ગમાં મુખ્યપણે અહિંસા મૂળ ધર્મ કહેવાય છે પરંતુ તે સંબંધમાં શ્રાવક અને સાધુ મુનીરાજને જે જે કાર્ય કરવાની આજ્ઞા આપેલી છે તે મુજબ વર્તવું તેનું નામ પણ ધર્મજ છે અને તે આજ્ઞાએ ધર્મ કહેવાય છે. જેમ કે સાધુ મુનીરાજને ત્રીવિધે ત્રીવિધે હિંસા કરવાનો ત્યાગ છે તોપણ જેમાં બાહ્ય દૃષ્ટિએ હિંસા દેખાય છે એવા દેશ પ્રદેશ વિહાર, નદીઓનું ઊતરવું, શ્રાવકોને તીર્થ યાત્રા, સ્વામિવચ્છળાદિ ધર્મ કાર્ય કરવાનો ઉપદેશ દેવો ઈત્યાદિ જિનારાયુક્ત કાર્ય કરવા તે જૈન ધર્મનું આરાધન છે કેમકે તે તે કાર્યોમાં માત્ર સ્વરૂપે હિંસા છે પરંતુ અનુગ્રંધે દયા છે. શાસ્ત્રમાં દયા અને હિંસાના સ્વરૂપ, હેતુ અને અનુગ્રંધ એવા ત્રણ ત્રણ ભેદ બતાવ્યા છે તે અન્ય સ્થાનકેથી જાણી લેવા. હાલ પ્રસ્તુત વિષય આપણો આચાર્ય પ્રમાણ્ય કરવી એવો છે તે સંબંધમાં મુખ્યત્વે જેઓ જૈનધર્મને માનનારા કહેવાઈને એકાંત ‘દયા મૂળ ધર્મ’ કહી કહીને ભોળા ભદ્રીક જીવોને ઠગે છે ને કે તેઓ પણ ઉપર જણાવ્યા શિવાય બીજી પણ કેટલીક ધર્મક્રિયાઓ કરે છે જેમાં કે પ્રસક્તપણે હિંસા દેખાય છે છતાં પણ લોકોને ‘દયા, દયા’ કરીને ઠગે છે આ પ્રમાણે કરનારા કોણ છે? એવો પ્રશ્ન ઊત્પન્ન થશે તેનાં જિત્તરમાં એજ કહેવાનું છે કે તેવાતો એક જિનારાયી વિમુખ્ત એવા હુંદકે છે જેના સંબંધમાં ધણું ધણું લખાઈ ગયેલ હોવાથી અત્રે લખવાની જરૂર નથી. અત્રે માત્ર

આજ્ઞાએ ધર્મ.

૧૫૭

આસાતુંજ પ્રાધાન્યપાતું દેખાડવાતું છે. જૈન શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે—

જહતુસસંકળ મય યંઢળાઈં રુઢાઈં સુચરન્નમિ ।

વિહળાઈં તહજાણસુ આજ્ઞારહિઅં અણુઢાણં ॥

ભાવાર્થ—જેમ દોતરાતું ખાડવું, મૃતકને શણગારવું અને શૂન્ય અ-
રણ્યમાં રૂઢન કરવું નિષ્ફળ છે તેમ આજ્ઞા રહિત ધર્માતુષ્ઠાન પશુ નિ-
ષ્ફળ છે. વળી કહ્યું છે કે—

આજ્ઞાઈ તવો આજ્ઞાઈ સંજમો તહયદાણમાણાણ ।

આજ્ઞારહિઓ ધમ્મો પલ્લાલ પુલુન્વ પઢિહાઈ ॥

ભાવાર્થ—આજ્ઞાએ યુક્તજન તપ, ‘આજ્ઞા એજ’ સંજમ તેમજ આજ્ઞા
એજ દાન હેવું યુક્ત છે. આજ્ઞા રહિત ધર્મ પરાજના પુણાની જેમ નિ-
ર્માલ્ય દેખાય છે.

વિચારો રે ટુંઢક ધર્મીઓ! તમે દયા દયા પુકારો છો અને હિંસાના
કાર્ય કરો છો પણ ભગવંતે તો દરેક ધર્મ આજ્ઞાવડેજ કહે છે. તમે જિન
પૂજાદિક ધર્મક્રિયામાં હિંસાની પરપણા કરીને ભવ્ય જીવોને ફૂસાવો છો
પરંતુ જૈન માર્ગમાં ‘આજ્ઞા એજ’ ધર્મ છે અને જિન પૂજાદિક સર્વે ધર્મ
ક્રિયાઓ આજ્ઞા યુક્ત હોવાથી અતુલ્યપે દયાવાળીજ છે જે એકાંત અહિંસા
એજ ધર્મ કહેશે તો તમે ત્રીવિધે ત્રીવિધે પ્રાણાતિપાતનો સાગ કરીને
આંખાતુ આમ વિહાર કરો છો, નદીઓ ઊતરો છો, આહાર પાણી બહાર-
વા જાઓ છો, ધર્મોપદેશ દોહો વિગરે અનેક કાર્યોમાં શું જીવ વરાધના
નથી થતી? અને જે થાય છે તો તેને માટે શું તમે પાપ મહાપાત જી-
વ્યા સારે છુટ રાખી છે? નથી રાખ્યા. પરંતુ જૈન માર્ગ સ્વાદ્વા છે તે-
માં તો જે જે પ્રકારે જિનેશ્વર ભગવંતે આજ્ઞા કરી છે તે પ્રમાણેજ વર્ત-
વાતું છે. તમે મુખાનંદીઓ, જિનારાત્રી વિરદ વર્તે છો તેમજ જિના-
રા વિરદ ઉપદેશ દો છો પરંતુ જિનારાના ભંગ કરનારને માટે શાસ્ત્રકાર
શું કહે છે તે જુઓ—

રક્ષો આજ્ઞા મંગે ઇકુચ્ચિયહોઈ નિગ્ગહો લોણ ।

સચ્ચન્નુ આજ્ઞા મંગે અણંતસ્સો નિગ્ગહો લહઈ ॥

ભાવાર્થ—આ લોકને વિષે રાખતી આજ્ઞાનો ભંગ કરવાથી માત્ર

૧૫૮

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

એકજ વખત ત્રિશ્લ થાય છે પરંતુ સર્વજની આરાનો ભંગ કરવાથી અનંતીવાર પ્રાણી ત્રિશ્લ પામે છે.

વળી એવા આરાના ભંગ કરનારાઓ સાધુ કિંવા શ્રાવક ગમે તે હોય પણ તેને સંધમાં ગણવાની શાસ્ત્રકાર ના કહે છે—

સુહસીલાઓ સચ્ચંદચારિણો વેરિણો સિવપહસ્ત ।

આળાભટ્ટાઓ વહુજળાઓ માખણહસંઘુત્તિ ॥

ભાવાર્થ—સુખશેળીઆ, સ્વચંદ્યારી અને શીવપંથના વૈરી તેમજ આરાઓ કરીને ભૂટ એવા બહુ જણને પણ ‘સંધ’ એમ ન કહેવું.

ન્યારે ઉપર પ્રમાણે આરાતુંજ પ્રાધાન્યપણું છે સારે દરેક કાર્ય આરા યુક્તજ કરવું યોગ્ય છે. હવે જેઓ શાસ્ત્રોક્ત રીતે જિનેશ્વરના ચારે નિક્ષેપા માનનીક ગણે છે તેમના સંધમાં પણ કેટલુંક કહેવા જેવું છે— શ્રી શ્રાદ્ધ વિધિ વિગેરે જૈન ગ્રંથોમાં દેવ દ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરવાને માટે કહ્યું છે કે “જેટલા રૂપીઆ આપવાના હોય તે કરતાં વિશેષ કિંમતનું સુવર્ણ ગ્રહણ કરીને દેવ દ્રવ્યનું વ્યાજ ભિત્ત કરવું, પરંતુ અંગ બિધાર આપીને અથવા કર્મદાનમાં પ્રવેશ થાય એવા કોઈ પણ જાતના વ્યાપાર કરીને દેવ દ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરવી નહીં” આ પ્રમાણે કહ્યા છતાં ઘણે સ્થાનેકે એથી વિપરીત આચરણ દૃષ્ટિએ પડે છે. શાસ્ત્રકારનો સ્પષ્ટ રીતે કહે છે કે—

આળાસંહનકારી જરૂરિતિકાલં મહા વિમુદ્ધ ॥

પૂણ્ડ વીયરાયં સર્વંપિનિરચ્ચયં તસ્સય ॥

ભાવાર્થ—આણાનો ખંડન કરવાવાળો જે કે ત્રણ કાળને વિષે મોટી સંપદાવડે કરીને વીતરાગ દેવને પૂજે તેપણ તે સધળું નિરચ્ચક છે.

અને તેટલાજ માટે કહ્યું છે કે—

એગોસાહુ એગાસાહુણી સાવઓવિ સઢ્ઠીવા ।

આળા જુત્તો સંઘો ‘સે સો’ પુણઅઢિ સંઘાઓ ॥

ભાવાર્થ—એક સાધુ, એક સાધવી, એક શ્રાવક અને એક શ્રાવીકા પણ જે જિસાએ યુક્ત અર્થાત્ જિનારા મુજબ વર્તનારા હોય તેને ચતુ.

લોભ.

૧૫૯

વિંધ સંઘ કહીએ આપી જિનારા સહિત શેષ જે હોય તે બધો અસ્થિનો સંઘ* સમજવો.

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે જૈન માર્ગમાં આરાતી અતિશય પ્રાત્રાન્યતા બતાવેલી હોવાથી જિનપૂજા, તીર્થયાત્રા, સ્વામીવત્સળ, સામાયક, પ્રતિક્રમણ, પૌષધાદિ સર્વે ધર્મ કૃત્યો જિનારા પ્રમાણેજ કરવાનો ઉદ્યમ કરવો. જેથી તેના ચતુર્થે દુઃખની પ્રાપ્તિ થઈ શકે અને જિત્તરોત્તર સદ્ગતિને પામીને બવલ્લવને વિષે વૃદ્ધિ પામતી ધર્મક્રિયાઓ કરીને યાવત મોક્ષ સુખની પ્રાપ્તિ થઈ શકે.

તથાસ્તુ.

લોભ.

આ સંસારને વિષે પ્રાણીને ભવ જામણ કરવામાં મુખ્ય હેતુભૂત “લોભ” છે. કારણ કે લોભી મનુષ્ય અનેક પ્રકારના પાપાચરણ આચરે છે. અદારે પાપસ્થાનક શેષ છે અને પ્રાંતે દુર્ગતીને વિષે જાય છે. સદ્ગતિને ઈચ્છનારા મનુષ્યોએ મળેલી લક્ષિમથી તૃપ્તિ પામીને ઈચ્છાનુ પ્રમાણ કરવું નેઈએ, કેમકે જેને લોભ દશા પ્રાપ્ત થાય છે તે પ્રાણી ગમે તેટલું દ્રવ્ય મળે તેપણુ સંતોષ પામતો નથી. શાસ્ત્રકાર કહે છે કે.—

વન્નિહસ્તૃપ્યતિર્નેધનૈરિહયથાનાંભોભિરંભોનિધિ ।

સ્તદ્વન્મોહધનોધનૈરપિધનૈર્જતુર્નસંતુષ્યતિ ।

ન ત્વેવંમનુતેવિમુચ્યવિભવંનિઃશેષમન્યંભવં ।

યાત્યાત્માતદહંમુધૈવવિદધામ્યેનાંસિભૂયાંસિકિં ॥

ભાવાર્થ—આ લોકને વિષે ધણા કાષ્ટોએ કરીને પણ જેમ અગ્નિ તૃપ્તિ પામતો નથી અને ધણા પ્રાણીએ કરીને પણ જેમ સમુદ્ર તૃપ્ત થતો નથી તેમ મોહ કરીને વ્યાપ્ત એવો પ્રાણી પણ ધણા દ્રવ્ય કરીને પણ સંતોષ પામતો નથી. વળી તે એમ પણ નથી વિચારતો કે આ સંસારને વિષે પ્રાણી સમસ્ત વૈભવ જે લક્ષિમ તેને છોડીને પરભવમાં ગમન કરે

* હાડકાનો સમુહ.

૧૬૦

શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ.

છે તો હું ફોગટન જણા પાપ જા માટે કરું છું. જાગેલી માત્રાના પાપ જો કરીને શા માટે સ્વર્ગલોક સંલક્ષ્ય એકવ કરું છું. કેમકે કરેલા પાપનો મારે એકલાનેજ ભોગવવા પડશે અને લલિમ તો હું મુકીને સાલ્યો. જઈશ તેને તો મારી પાછળ જેના ભાગ્ય હશે તે ભોગવશે.

લલિમ સંચય કરવામાં બે સુમાર દુઃખને સદન કરનાર અને તેને વ્યય કરવામાં અતિશય કૃપણ એવા મમ્મણ્ય શેડતુ દર્શાવેલી મનુષ્યની હૃદયશ દેખાડવા માટે આ નીચે સખ્યું છે.

મગધ દેશને વિષે રાજગૃહી નગરીમાં શ્રેણિક નામે રાજા છે તેની ચેલણા નામે રાણી છે એકદા પ્રસ્તાવે ભાદ્રપદ માંસે ચેલણા રાણી રાજા ની સાથે ગોખમાં બેઠા થકા વૈભારગિરી સામુ જેવા ભાગ્યા. મધ્ય રાત્રીનો વખત છે, હરમર હરમર વરસાદ વરસે છે, પર્વતમાંથી અનેક નિકરણા વહી રહ્યા છે, ઠામ ઠામ દંદુરતા શબ્દ શ્રવણે પડે છે, અપૈયા બોલ્યા કરે છે, નદીને વિષે પણ ડાંઠી પાણી સમાતા નથી, વીજળીના જળકારા થયા કરે છે, તેવા સમયમાં મહાકળે કરીને નદીના પ્રવાહમાંથી કાઢતે ખે-અતા કોઈક પુરુષને ચેલણા રાણીએ વિદ્યુતતાં પ્રકાશવડે, હીઠો, તેથી મન-માં વિષાદા કરતી રાજા પ્રત્યે બોલી કે'હે સ્વામી.

ભરિયાને સહુકા ભરે, પૂઠાં વરસે મેહ;

સંધન સનેહા સહુ કરે, નિર્ધન રાખે' છેહ.

એ ઉખાણો જે જગમાં કહેવાય છે તે સાચો છે. રાજાએ પુછ્યું કે કેમ ? તે વારે રાણીએ કહ્યું કે હે સ્વામી ! જુઓ આવે ભયંકર વખતે પેસો મનુષ્ય મહા કળે કરીને નદિના પ્રવાહમાંથી કાઢ આકર્ષણ કરે છે તેથી જણાય છે કે એ એક દરિદ્રી પુરુષ છે, અને તેને ઉદર ભરવું હલમ છે, એણે પરમવે પૂણ્ય કશું જણાવું નથી. માટે તમે સર્વેને દાન આપો છો પણ એવા દુઃખીને કેમ આપતા નથી ? આ વાત સાંભળીને રાજાએ તરતજ શેવક મોકલીને તેને તેડાવ્યો તે પણ આવી નમસ્કાર કરીને ઉભો રહ્યો, રાજાએ કહ્યું કે 'હે પુરુષ તું દુઃખી થઈને આવે વખતે કાયાકર્મણ કરે છે માટે તું દુઃખ નહીં ભોગવ, તારે જેઇએ તે હું આપું.' તેણે કહ્યું કે હે સ્વામી હું મમ્મણ્ય નામે ધાણીયો છું.

(અપૂર્ણ.)

શ્રીભક્ત્ય-શાઠમગનસાહ મેળાપચંદ્ર ત. હાથાભાઈ દસપતભાઈ

શ્રી વીરનગમ-માસ્તર રતનચંદ મળચંદ.

શ્રીઅમદાવાદ-વડોદરા મળસાલ સરૂપચંદ રાખ મહેતાનીચિગળ

૫૨. રા. રા. નથુભાઈ રતનચંદ ઝેંગલો વર્નાક્યુલર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ

શ્રી જામનગર-વડીલ ચન્નભાઈ ગોવીંદજી,

શ્રી અમરેલી-શાઠ વીરચંદ છવાભાઈ.

શ્રી કપડવાજ-પરી. બાલાભાઈ ગીરવરસાલ.

શ્રી મહુવા-શા. સાંડાલાલ આણંદજી.

શ્રી એડન-શા. સુંદરજી હરચંદ.

શ્રીધોરાજી-શા. જાદવજી રવજી. ડે. શા. બાલા ભાણુજીની દુકાને.

જાહેર ખખર.

શ્રી વછરાજનો રાસ કિંમત છ આના.

શ્રી ખારેજવાળા યતિ ઋષભવિજયજી કૃત ચાર ખંડ અત્રે
પદ ઢાળે સંયુક્ત વાંચનારના મનને રસ ઉત્પન્ન કરે તેવો નીચે
સહી કરનાર તરફથી છપાઇને ટુંકી સુદતમાં બહાર પડશે. જોઇએ
તેણે પત્રદ્વારા ખખર આપવી. પાછળથી કિંમત વધારે બેસશે.

શ્રી જૈન બાળોદય સભા તરફથી

વાડીલાલ ઓઘડ વહોરા.

મુ. ખારેજ.

નવી ચોપડીઓની જાહેર ખખર.

અમારી ઓફીસમાં વેચાણ મળતી (૧૬૭) બુકોનું કિંમત
સહીત લીસ્ટ છપાવીને બહાર પાડેલ છે અને ગ્રાહકોને વહે-
ચલ છે. જોઇએ તેણે પત્ર લખીને મંગાવવું. તેમાં લખ્યા શિ
વાયની નવી બુકોની વિગત.

૧ આઠીદ્વિપના નકશા વિગેરેની હકીકત. (નક- શાઓ યુક્ત.)	૨-૦-૦
૨ શ્રી શત્રુઘ્નના નકશા (રંગીત કપડા સાથે.)	૧-૦-૦
૩ શ્રી આયુજના નકશા (રંગીત કપડા સાથે.)	૦-૬-૦
૪ શ્રી જૈન કલ્પવૃક્ષ [રંગીત કપડા સાથે] નકશા. દેવગૃહી પદ્માવળી)	૧-૪-૦
૫ મુનીરાજ શ્રી આત્મારામજી કૃત પુજાઓ વિગેરેની	૦-૪-૦
૬ રતીસાર કુમારનું ચરિત્ર. (બહુજ રસીક)	૦-૪-૦
૭ નવું જૈન પંચાંગ (સંવત ૧૯૪૬ ના ચૈત્રથી ૧૯૪૭ ના ફાગણ સુધા)	૦-૧-૦
૮ નવ સ્મરણ મૂળ (શાસ્ત્રી અક્ષરની)	૦-૪-૦
૯ કંઠક મત સમીક્ષા.	૦-૧૦-૦
૧૦ મિથ્યા પ્રચાર.	૦-૨-૦
૧૧ પ્રાતઃસ્મરણ મંગળપાઠ.	૦-૦-૬
૧૨ પુણ્યાદય ચરિત્ર ભાષાંતર.	૦-૪-૦
૧૩ સ્થાવરવળી ચરિત્ર. (પદ્યબંધ) પુઠાં બાંધેલ.	૧-૨-૦
૧૪ સિદ્ધાંતચંદ્રીકા ઉત્તરાર્ધ મૂળ.	૦-૮-૦
૧૫ શ્રી પાંચ પ્રતિક્રમણ સુલ સ્તવનો વિગેરે સહીત.	૧-૪-૦
૧૬ શ્રી સિદ્ધાચળજી વર્ણન.	૦-૬-૦
૧૭ સદુપદેશમાળા (નિતિ સંબંધી ૧૦૮૬ કથાઓ)	૦-૧૨-૦
૧૮ મિથ્યા પ્રચાર (શાસ્ત્રી અક્ષરની)	૦-૨-૦

પોસ્ટેજ જુદું બેસશે.

સર્વે જૈન બંધુઓને અવશ્ય ખરીદ કરવા લાયક.

ચરિતાવળી અથવા જૈન કથા સંગ્રહ.

સુંદર રસિક અને મોટી મોટી કથાઓનું ભાષાંતર કરી કરાવીને આ બુક તૈયાર કરવામાં આવી છે. હાલ સુધી જૈનધર્મની આવી કોઈ પણ બુક છપાયેલ નથી. વિશેષ વર્ણન પ્રથમથી શું કરવું? પુસ્તકના પૃષ્ઠ આ ચોપાનીયા જેવડા લગભગ ૩૭૫ થશે. પાકા પુઠાથી બંધાશે, કિંમત પ્રથમના ગ્રાહકને માટે રૂ. ૧૧ રાખવામાં આવી છે. પાછળથી વધારે બેસશે. પોસ્ટ ખર્ચ જુદું.